

Nr 93.

Ankom till riksdagens kansli den 28 juli 1914 kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län m. m. (1:a avd.)

I en till riksdagen den 13 maj 1914 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 99, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att vattenfallsstyrelsen må enligt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t utfärdas, intill utgången av år 1919 ej mindre försälja eller bortbyta tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län än även genom upplåtelse av tomträtt eller genom utarrendering eller på annat sätt, som finnes lämpligt, bereda avkastning av den del av de under styrelsens förvaltning ställda egendomarna i nämnda län, som icke försäljes eller är för statens vattenfallsverk omedelbart erforderlig.

I detta ärende har departementschefen till berörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Uti skrivelse den 25 maj 1909, nr 210, har riksdagen meddelat, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, medgivit, att vattenfallsstyrelsen finge enligt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t utfärdades, intill utgången av år 1914 ej mindre försälja eller bortbyta tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län än

även genom upplåtelse av tomträtt eller genom utarrendering eller på annat sätt, som funnes lämpligt, bereda avkastning av den del av de under styrelsens förvaltning ställda egendomarna i nämnda län, som icke försålles eller vore för Trollhätte kanal- och vattenverk omedelbart erforderlig.

Vid föredragning av riksdagens omförmälda skrivelse bemyndigade Kungl. Maj:t vattenfallsstyrelsen att intill utgången av år 1914 försälja tomter från de delar av de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län, för vilka planer för bebyggande av Kungl. Maj:t faststälts eller komme att fastställas, ävensom från industri- och hamnområdet å hemmanet Stallbacka. Därjämte bemyndigade Kungl. Maj:t vattenfallsstyrelsen att intill utgången av år 1914 dels bortbyta tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län, där ej bytet vore av större omfattning, i vilket fall saken skulle underställas Kungl. Maj:ts prövning, dels ock genom upplåtelse av tomträtt eller genom utarrendering eller på annat sätt, som funnes lämpligt, bereda avkastning av den del av de under styrelsens förvaltning ställda egendomarna i nämnda län, som icke försålles eller vore för Trollhätte kanal- och vattenverk omedelbart erforderlig.

Vattenfallsstyrelsen har nu i skrivelse den 22 november 1913 framhållit, att de skäl, som på sin tid förmådde Kungl. Maj:t och riksdagen att lämna förenämnda bemyndigande åt styrelsen, liksom tidigare motsvarande medgivande åt styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk, fortfarande måste anses gällande i oförminskad grad. Vattenfallsstyrelsen har därför hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva styrelsen befogenhet att enligt av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter under ytterligare fem år såväl försälja och bortbyta som ock i lämplig form upplåta tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län. Vidkommande de föreskrifter, som Kungl. Maj:t, i händelse av riksdagens bifall till berörda framställning, därefter kan finna skäligt meddela, har vattenfallsstyrelsen hemställt, att bemyndigandet må omfatta icke blott att bortbyta och med nyttjanderätt upplåta utan även att försälja sådana tomter och områden, som falla utanför fastställda planer för bebyggande. Under alla förhållanden borde sådant bemyndigande kunna lämnas åtminstone i sådana fall, där försäljningen är av mindre omfattning och köpeskillingen understiger till exempel tiotusen kronor.

I detta sammanhang tillåter jag mig omförmäla en av vattenfallsstyrelsen gjord framställning om utvidgat bemyndigande för vattenfallssty-

relsen att från Trollhätte fastighetsförvaltnings rörelsekapital utlämna byggnadslån för befrämjande av byggnadsverksamheten inom statens egnahemsområden vid Trollhättan.

Villkoren för utlämnande av dylika byggnadslån återfinnas i riksdagens skrivelse den 30 maj 1912, nr 232, däri riksdagen meddelade, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, medgivit, att från nämnda fastighetsförvaltnings rörelsekapital finge, enligt de närmare bestämmelser som Kungl. Maj:t utfärdade, av vattenfallsstyrelsen utlämnas byggnadslån företrädesvis åt i statens tjänst anställda personer, till vilka med äganderätt eller tomträtt upplättes tomter inom sådant för egna hem avsett område å de till Trollhätte fastighetsförvaltning hörande fastigheter, för vilket plan blivit av Kungl. Maj:t fastställt.

Genom nådigt brev till vattenfallsstyrelsen den 15 november 1912 lämnade Kungl. Maj:t därefter styrelsen bemyndigande i enlighet med vad riksdagen sålunda medgivit. I samma brev meddelade Kungl. Maj:t därjämte närmare bestämmelser för lånerörelsen.

Av den vid frågans behandling i riksdagens kamrar förda diskussionen framgår, att riksdagens medgivande att lämna byggnadslån även till icke i statens tjänst anställda personer närmast avsåg kroppsarbetare och med dem likställda. I enlighet härmed har hittills ej heller beviljats byggnadslån till någon mera burgen person, som ej är statstjänare.

I skrivelse den 30 augusti 1913 har emellertid vattenfallsstyrelsen anfört, att det torde få anses vara av intresse för dem, som planera igångsättande av industriella företag i Trollhättan, om de vid dylika företag anställda ingenjörer och andra tjänstemän kunna påräkna att erhålla upplåtelse av bostadstomt inom något av statens egnahemsområden samt att utfå byggnadslån för uppförande av eget hem. Därest vattenfallsstyrelsen sättes i tillfälle att tillmötesgå i sådant syfte gjorda framställningar, synes, framhåller styrelsen, detta vara ägnat att i sin mån medverka till att planerade industriföretag komma att förläggas till statens industriområde vid Stallbacka. Då det dessutom torde få anses för kronan förmånligt, att de för mera burigna personer avsedda tomterna inom egnahemsområdena snart tagas i anspråk, är det enligt styrelsens uppfattning önskvärt, att byggnadslån få utlämnas jämväl åt dylika personer. Beträffande villkoren för beviljande av lån i sådant fall, synes det vattenfallsstyrelsen vara lämpligt, att enahanda villkor få gälla, som blivit av Kungl. Maj:t fastställda i nådiga brevet den 15 november 1912, dock möjligen med den ändring, att räntesatsen sättes

något högre än vid beviljande av lån till statstjänstemän eller mindre bemedlade personer i enskild tjänst.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga styrelsen att från Trollhätte fastighetsförvaltnings rörelsekapital utlämna byggnadslån till sådan, icke i statens tjänst anställd person, som med äganderätt eller tomträtt mottager upplåtelse av någon av de för mera burgna personer avsedda tomter inom statens egnahemsområden vid Trollhättan, samt att Kungl. Maj:t i samband därmed ville meddela föreskrift angående de villkor, på vilka byggnadslån i dylikt fall må av styrelsen utlämnas.

Vad först angår vattenfallsstyrelsens hemställan om förnyat bemyndigande att försälja och upplåta tomter, synes sådant bemyndigande böra begäras av riksdagen i samma omfattning som förut. De fastigheter, vilka bemyndigandet skulle omfatta, äro i huvudsak desamma, som omförmäلتs i de till 1907 och 1909 års riksdagar avgivna framställningarna om medgivande av dylikt bemyndigande för styrelsen. Under vattenfallsstyrelsens förvaltning hava inom Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län ytterligare kommit allenast några områden, som inköpts eller exproprierats för anläggning av den nya farleden mellan Vänersborg och Göteborg. I allmänhet behövas dessa fastigheter i deras helhet för nämnda farled, men vissa mindre delar, för vilka staten icke har användning, torde kunna upplåtas eller fränsäljas.

Departements-
chefen.

Beträffande den omfattning i vilken tomtupplåtelser skett från planlagda områden vid Trollhättan, torde följande uppgifter böra meddelas.

Å områdena i fråga finnas nedannämnda antal indelade tomter nämligen:

å Trollhättans till stadsplan indelade område	229	tomter	
» egnahemsområdet å Hjulkvarn, Stavered och Stallbacka	294	»	
» egnahemsområdet å Sylte kronogården	122	»	
» egnahemsområdet å Arvidstorp	130	»	och
» industriområdet vid Stallbacka	47	»	

I detta antal tomter äro icke inräknade de, som redan voro försålda och således undantogs, när kronan förvärvade motsvarande områden.

Antalet av de vid 1913 års slut från de olika *bostadsområdena* upplåtna tomterna framgår av följande sammanställning:

Försålda tomter (från och med år 1905)

Trollhättans till stadsplan indelade område	123
egnahemsområdet å Hjulkvarn, Stavered och Stallbacka	83
egnahemsområdet å Sylte kronogården	4
egnahemsområdet å Arvidstorp	3
Summa	213

På arrende upplåtna tomter:

Trollhättans till stadsplan indelade område	73
Egnahemsområdet å Arvidstorp	11
Summa	84

Med tomträtt upplåtna tomter:

Egnahemsområdet å Hjulkvarn, Stavered och Stallbacka	63
Egnahemsområdet å Sylte kronogården	5
Summa	68

Vid 1913 års utgång hade nedan angivna tomter och områden tagits i anspråk för industriella anläggningar å *industriområdet* vid Stallbacka.

Innehavare.		Områdets beteckning.	Areal kvn.
Trollhättans elektrotermiska aktiebolag	ägare	Tomterna n:r 1 och 47	43,746
D:o d:o d:o	arrendator	Område vid tomt n:r 47	4,879,3
Aktiebolaget Trollhättans elektriska masugn	»	Tomterna n:r 2 och 3	46,120
Aktiebolaget Difosfat	»	Del av tomt n:r 10	500
Aktiebolaget Ferrolegeringar	»	» » » » 11	10,530

För de försålda tomterna hava betalats följande pris:

inom Trollhättans till stadsplan indelade område ..	högsta pris kr. 10: —, lägsta pris kr. 2: 50, medelpris kr. 6: 25, allt per kvn.
inom egnahemsområdet å Hjulkvarn, Stavered och Stallbacka	» » » 1: 75, » » » 0: 85, » » » 1: 20, » » »
inom egnahemsområdet å Sylte kronogården	» » » 1: 60, » » » 1: 50, » » » 1: 58, » » »
inom industriområdet vid Stallbacka	» 3: 50, » » »

I åtskilliga fall hava efter ovan angivna à-pris beräknade köpeskillingar för tomter fått erläggas medelst räntefria amorteringar under tio år.

Vidkommande det av vattenfallsstyrelsen äskade bemyndigandet att få försälja jämväl utanför planlagda områden belägna tomter, synes det mig i någon mån tvivelaktigt, huruvida det kan vara lämpligt att tilldela styrelsen en sådan befogenhet. Inskränktes emellertid bemyndigandet att avse allenast de av styrelsen i detta avseende angivna fall, nämligen sådana av mindre omfattning, där köpeskillingen ej överstiger 10,000 kronor, anser jag mig kunna förorda bifall till styrelsens hemställan i denna del.

Vad så angår det av vattenfallsstyrelsen begärda utvidgade bemyndigandet att utlämna byggnadslån vill jag såsom min mening framhålla, att, även om byggnadslån från Trollhätte fastighetsförvaltnings rörelsekapital, då fråga är om i statens tjänst icke anställda personer, i allmänhet bör beviljas endast åt kroppsarbetare och med dem likställda, undantag likväl bör kunna ske. Enligt de av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser försäljer vattenfallsstyrelsen, utom vad angår det egentliga stadsområdet, i regel inga bostadstomter i Trollhättan, utan dessa upplåtas med tomträtt. Emellertid belåna bankerna fortfarande icke tomträttsinteckningar. Då upplåtelse med tomträtt av någon större tomt ifrågasättes, torde därför, om överhuvudtaget sådana upplåtelser skola kunna ske i större omfattning, staten nödgas tillhandahålla byggnadslån, även om upplåtelsen sker till annan än statstjänare. Däremot synas mig samma skäl ej föreligga att utlämna sådant lån till icke statstjänare, som med äganderätt förvärvar tomt, något som för övrigt torde komma att ske mera i undantagsfall. På grund härav samt på de av vattenfallsstyrelsen anförda skälen finner jag sålunda lämpligt, att styrelsen bemyndigas att vid upplåtande med tomträtt av tomter inom statens ifrågavarande egnehems-samhällen lämna byggnadslån jämväl åt andra än kroppsarbetare och med dem likställda personer, som icke äro anställda i statens tjänst. Något särskilt tillstånd att lämna styrelsen dylikt bemyndigande torde icke behöva begäras av riksdagen, då förut omförmälda, av riksdagen lämnade medgivande icke utesluter, att byggnadslån beviljas även åt de personer, om vilka nu är fråga. Emellertid har jag ansett mig böra i detta sammanhang omnämna saken.

Jämväl beträffande sådana lån böra tillämpas de för byggnadslånen i allmänhet gällande bestämmelserna, som innehållas i kungl. brevet den 15 november 1912. Lånebeloppet bör alltså icke få uppgå till mer än tre fjärdedelar av den av vattenfallsstyrelsen fastställda byggnadskost-

naden, med iakttagande att värde över 15,000 kronor icke må tagas i beräkning vid bestämmande av byggnadslåns belopp. På sätt vattenfallsstyrelsen ifrågasatt, synes räntefoten för ifrågavarande lån kunna något höjas utöver vad som gäller för lån till statstjänstemän eller mindre bemedlade personer i enskild tjänst. I enlighet med vad som föreslagits för lån åt i statens tjänst icke anställda personer, till vilka upplåtas tomter inom tjänstemannasamhället vid Mörby, torde räntefoten kunna bestämmas till 5 procent.»

Utskottet.

På framställning av Kungl. Maj:t medgav 1909 års riksdag, att vattenfallsstyrelsen finge enligt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t utfärdades, intill utgången av år 1914 ej mindre försälja eller bortbyta tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län även genom upplåtelse av tomträtt eller genom utarrendering eller på annat sätt, som finnes lämpligt, bereda avkastning av den del av de under styrelsens förvaltning ställda egendomarna i nämnda län, som icke försåldes eller vore till Trollhätte kanal- och vattenverk omedelbart erforderlig.

Enligt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t i anledning av riksdagens berörda skrivelse utfärdades för vattenfallsstyrelsen, blev emellertid i fråga om *försäljning* av tomter och områden från ifrågavarande fastigheter bemyndigandet för vattenfallsstyrelsen i så måtto inskränkt, att vattenfallsstyrelsen erhöll rätt att sälja allenast tomter från de delar av fastigheterna, för vilka planer för bebyggande av Kungl. Maj:t fastställts eller komme att fastställas, samt från industri- och hamnområdet å hemmanet Stallbacka. Försäljning av tomter och områden, som fölle utanför fastställda planer för bebyggande, skulle alltså, med nyssnämnda undantag, underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Kungl. Maj:ts förevarande framställning avser allenast ett förnyande för femårsperioden 1915--1919 av enahanda medgivande beträffande dispositionen av ifrågavarande fastigheter, som av 1909 års riksdag lämnats för tiden intill utgången av innevarande år, och föranleder icke någon erinran från utskottets sida. Vad beträffar den av Kungl. Maj:t för nu löpande 5-årsperiod utfärdade bestämmelsen, varigenom vattenfallsstyrelsens rätt att självständigt försälja tomter begränsats till de planlagda områdena, har ifrågavarande föreskrift synts utskottet lämplig och välbetänkt. Enligt utskottets mening hade det nämligen icke kunnat anses fullt lämpligt att, under det att för försäljning av kronoegendomar i allmänhet av någon större omfattning riksdagens medgivande erfordras, försäljningen från nu ifrågavarande områden

skulle helt överlåtas åt en underordnad myndighet. Utskottet kan därför icke biträda den av vattenfallsstyrelsen i ärendet gjorda hemställan, att Kungl. Maj:ts bemyndigande för nästa femårsperiod skulle omfatta rätt att försälja jämväl sådana tomter och områden, som fölle utanför fastställda planer för bebyggande, icke ens i den av departementschefen tillstyrkta begränsade omfattning, utan vill utskottet framhålla önskvärdheten av att den nuvarande anordningen i detta avseende bibehålles och att alltså alla frågor om försäljning av dylika områden fortfarande såsom hittills hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande.

Med hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts föreslagna proposition.

Stockholm den 28 juli 1914.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Vid slutbehandlingen inom utskottet av de i utlåtandena nr 92—93 omförmälda ärenden hava närvarit herrar: *Persson, Ericsson, Odelberg, Paulson, Pers, Lindblad, Lundell, Linders, greve Hamilton* och *Nilsson* i Tånga, greve *Wachtmeister, Ingeström, Rosén, Ekerot, Bosson* och *Nilsson* i Linnås.
